

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRĀTIJAS
JELGAVAS (МИТАВСКИЙ) KOMITEJA

PA-7. fonds

VĒSTURISKĀ IZZIŅA
1901.g. - 1919.g. februāris

XIX gs. 90.g. beigās Jelgavā intelligences vidū izveidojās pirmie nelegālie sociāldemokrātiskie (SD) pulciņi. Atsevišķos uzņēmumos radās strādnieku pulciņi, tomēr kopumā to vēl bija ļoti maz. Te vērā ņemams arī strādnieku nelielais skaits Jelgavā.

Pulciņiem apvienojoties, 1901.g. 31. jūlijā izveidojās Latviešu sociāldemokrātiskā grupa Kurzemē. Organizāciju vadīja vēlākie latviešu meņševiku līderi - Pauls Kalniņš, Klāra Kalniņa u. c.

1902.g. aprīlī radās Baltijas latviešu sociāldemokrātiskā strādnieku irganizācija (BLSDSO). Kurzemes grupa neatbalstīja šīs organizācijas taktiku nacionālajā, agrārajā u. c. jautājumos un tai ^{ne}pievienojās.

Neraugoties uz minētajām nesaskaņām, reālā situācija Latvijā prasīja apvienot latviešu SD organizācijas, bez tam 1903.g. nogalē notika izmaiņas Jelgavas organizācijas vadībā.

1904.g. jūnijā tika nodibināta Latviešu sociāldemokrātiskā strādnieku partija (LSDSP). Tās dibināšanas kongresā piedalījās arī Kurzemes grupas pārstāvji. 1904.g. jūnijā grupā bija 25 pulciņi ar 200 biedriem².

Kurzemes grupa pievienojās LSDS partijai un tika nodibināta

1) K.Kalniņa, Liesmainie gadi. - Stokholma. LSDSP Ārzemju komiteja, 1964-26. lp.
2) Хроника истории Коммунистической партии Латвии. Рига, 1984. -Т.I - С. 89.

LSDSP Jelgavas organizācija. Organizācijas pamatsūniņa bija pulciņš, pulciņi apvienojās rajonos (laukos rajoni sākumā tika dēvēti par lauku centriem) un tie - Jelgavas organizācijā. Organizācijas darbību vadīja komiteja.

Lauku centri sāka dibināties jau 1903. gadā. Dobeļē nodibinājās lauku centrs "UZVARA", kas aptvēra Dobeles, Naudītes, Sīpeles, Annasmuižas un Šķībes pagastus; Bauskas apriņķa Grīnvaldes pagastā un tā apkaimē darbojās lauku centrs "MEŽI-NIEKI", arī Vecaucē nodibinājās pulciņš.

1904. gadā nodibinājās Svētes lauku centrs, Kalnmuižā - lauku centrs "TĒRVETE", Žagārē - "CINĪTIS", Lielsesavā - "MEŽMALIEŠU" centrs.³

Līdz ar LSDSP un Krievijas sociāldemokrātiskās strādnieku partijas (KSDSP) apvienošanu un LSDSP pārdēvēšanu par Latvijas Sociāldemokrātiju (LSD) 1906.g. jūlijā LSDSP III kongresā, LSDSP Jelgavas komiteja ieguva nosaukumu LSD Jelgavas komiteja.

Pamatojoties uz LSDSP III kongresa lēmumu LSD Jelgavas organizācija apvienojās ar lietuviešu sociāldemokrātisko grupu Jelgavā.⁴

1907. gada aprīlī organizācijā darbojās 4 pilsētas rajoni (I, II, III, IV) Jelgavā un 7 laukos.⁵:

- Dobeles,
- Tīreļu,
- Līvberzes,
- Svētes,
- Meženieku,
- Rundāles,
- Žagares

3) D.KĻAVIŅA. Latviešu sociāldemokrātiskā grupa Kurzemē (19 gs. 90 gadi - 1904.g.) Latvijas universitātes zinātniskie raksti - Rīga, 1992.g. - 574.sēj.-40. un 42.lpp.

4) Хроника истории КПЛ. - Т.1 - С.214.
5) LVA, PA - 7.1., 1. apr., 1.1., 63.lp.

1910. gada vasarā darbojās 3 pilsētas rajoni (I, II, III) Jelgavā un 5 laukos:⁶⁾

- Apguldes (Kalnmuižas apkārtnē),
- Leišmales (Bauskas apkārtnē, Mežotnē, Pilsrundālē, Svitenē)
- "Dzirkstele" (Kroņauces apkārtnē, Bēnē, Dobelē, Metamuižā, Naudītē, Kroņauces);
- "Tautas balss" (Kroņvircavas apkārtnē, Svētē, Jēkabniekos),
- "Robežnieki" (darbības vieta nav zināma),

1910.-1912.g. represiju dēļ organizācijas biedru skaits samazinājās.

1913. gadā līdz^{ar} jaunā rajona "Vētra" pievienošanu, organizācija paplašinājās. Šis rajons darbojās Saldus apkārtnē un agrāk ietilpa LSD Liepājas organizācijas sastāvā⁷⁾.

1913.g. aprīlī organizācijā darbojās:⁸⁾

- Jelgavas pilsētas rajons,
- "Dzirkstele",
- "Vētra",
- "Tautas balss",
- "Bundža" (darbojās Lielvircavas apkārtnē).

Boļševiku un meņševiku domstarpību dēļ 1913.gadā LSD Jelgavas organizācija sašķēlās divās organizācijās un tika izveidota īpaša LSD "Dzintara" organizācija⁹⁾, kas darbojās Bauskas apkārtnē.

I pasaules kara priekšvekarā biedru un pulciņu skaits samazinājās.

1915.g. jūlijā vācu karaspēks okupēja Jelgavu un LSD Jelgavas komitejai pārtrūka sakari ar Centrālo Komiteju. 1915.g. vasarā LSD Jelgavas organizācijā faktiski darbību pārtrauca.

6) Организационная структура Коммунистической партии Латвии. 1904-1941 /И.Апине, А.Пулькис, Л.Спруге и др. Рига.-1978-С.66-67.

7) Организационная структура КПЛ. С.67.

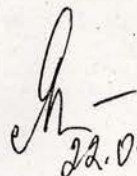
8) Turpat, 68. lpp.

9) Латвийas Комунистискās партиjas vēstures apcerējumi.-Rīgā., 1961.-1.sēj., 211. lpp.

Pamatojoties uz LSD XVI konferences lēmumu (konference notika Rīgā 1918.g. maijā) 1918.g. novembrī tika nodibināta LSD Kurzemes koporganizācija (likvidēta 1919.g. janvārī), kura apvienoja LSD pulciņus Kurzemē, tai skaitā 1918.g. augustā izveidoto LSD "Rubku" organizāciju. Šī organizācija apvienoja "Dzirksteles" un "Vētras" rajonus¹⁰⁾.

Līdz ar latviešu strēlnieku un citu Sarkanās Armijas daļu ienākšanu Latvijā un padomju varas nodibināšanu, 1919.g. janvārī LSD Jelgavas komiteja darbību atjaunoja. Tās pirmie uzdevumi bija noorganizēt LSD Jelgavas rajonu un nodibināt sakaru ar pagastu / LSD pulciņiem. 1919.g. 29. un 30. janvārī notika LSD Jelgavas organizācijas konference, tajā piedalījās delegāti no 14 pulciņiem (Dobeles, Džūkstes-Pienavas, Emburgas, Jaunsvirlaukas, Jaunpils, Kalnmuižas, Kropvircavas, Lielsesavas, "Klints", Lielvircavas, Līvberzes, Penkules, Tetelmindes, Vilces, Vecsvirlaukas)¹¹⁾. Konference nolēma visus apriņķa pulciņus apvienot kopējā Jelgavas apriņķa organizācijā un ievēlēja LSD Jelgavas apriņķa komiteju, kas līdz ar partijas pārdēvēšanu par Latvijas Komunistisko partiju (LKP) no 1919.g. 1. marta ieguva nosaukumu LKP Jelgavas apriņķa komiteja.¹²⁾

Galvenā fondu glabātāja
nodaļas I kat. arhiviste

22.09.93

T.Jakovļeva

-
- 10) Latvijas Komunistiskā partija 1918. un 1919. gadā. Dokumenti un materiāli. Rīga, 1958.-538. lpp.
- 11) LVA, PA-64.f., 1. apr., 1.1., 5., 6. lpp.
- 12) Tālāk sk. LKP Jelgavas apriņķa komitejas (PA-64.fonds) Vēsturisko izziņu.